

Таким чином, у новітніх медіа пріоритетом на сьогодні виступає цифрова безпека і суверенітет, стандартизація світових і транснаціональних інформаційних потоків, актуалізація уніфікованих мовних засобів і традиційних медійних форм. Окреслені підходи є онтологічним і методологічним підґрунтям культури медіакомунікації в умовах цифрового суспільства.

Список використаних джерел:

1. Коць Т. А. Публіцистичний стиль в українській літературній мові кінця XIX – початку XXI ст.: нормативно-аксіологічний аспект : автореф. дис. ... д-ра філол. наук / Інститут української мови НАН України. Київ, 2019. 41 с.
2. Крейг Р. Інтернет-журналістика: робота журналіста і редактора у нових ЗМІ / пер. з англ. А. Ю. Іщенко. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 324 с.
3. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. О. Возна, Г. Сташків. Львів : Літопис, 2010. 538 с.
4. Шашкова Л. О. Діалогічний вимір соціальної комунікації. *Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації* : зб. наук. пр. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 304 с.
5. Shoemaker P. J., Reese S. D. *Mediating the Message in the 21st Century: A Media Sociology Perspective*. New York ; London : Routledge, 2014. 308 p.

Шеремета Надія Василівна

Студентка I курсу спеціальності D8 Право

факультету права, публічного управління і менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського

Науковий керівник: доктор філософії, старший викладач кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін Тимошенко Є. А.

**ПРОБЛЕМА ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ:
КОМУ НАЛЕЖАТЬ ПРАВА НА ОБ'ЄКТИ, СТВОРЕНІ
НЕЙРОМЕРЕЖАМИ**

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту, зокрема систем ChatGPT, Midjourney, докорінно змінив ландшафт креативних індустрій та цифрової культури. Нейромережі здатні за лічені секунди створювати високохудожні зображення, тексти й програмні коди, які за якістю часто не поступаються людським аналогам. Проте цей технологічний прорив зумовив

глибоку кризу в класичній доктрині права інтелектуальної власності [2, с. 45]. Постає фундаментальне питання: хто є суб'єктом правовідносин у процесі генерації контенту? Потрібно з'ясувати, кому насправді належать права на твір - самій програмі, користувачу, який сформулював запит, чи розробникам алгоритму, які навчили нейромережу на мільйонах чужих оригінальних праць. Дослідження цих аспектів є критично важливим для правової визначеності в епоху впровадження глибоких технологій та віртуальних середовищ.

Історично право інтелектуальної власності будувалося навколо концепції людиноцентризму [3, с. 12]. Авторське право захищає творчий внесок фізичної особи, відображаючи її унікальну індивідуальність та емоції. ШІ на сучасному етапі не має власної свідомості чи волі, оперуючи виключно математичними алгоритмами розпізнавання образів. З юридичної точки зору спроби наділити ШІ автономною правосуб'єктністю наразі повністю відкидаються світовою практикою [6, с. 88]. Програма не здатна нести відповідальність за порушення прав чи самостійно розпоряджатися майном, тому правова наука розглядає її переважно як інноваційний інструмент (подібно до фотокамери), а не як суб'єкта права [6, с. 90]. Проте високий ступінь автономності ШІ мінімізує роль людини у створенні фінального продукту, що й породжує правові колізії.

У процесі генерації задіюються три сторони, що можуть претендувати на права. Сама програма ШІ відкидається юриспруденцією через відсутність правоздатності. Розробники алгоритму та власники платформ, які навчають мережу, намагаються контролювати вихідний контент через умови користування сервісами [1, с. 112]. Проте їхній внесок є опосередкованим, оскільки вони створили інструмент, але не брали участі у формуванні конкретного образу. Своєю чергою, користувач, який формулює запит, задає лише загальну ідею чи стилістику. Відомство з авторських прав США та суди європейських держав зазначають, що введення текстового запиту не є творчим вираженням форми твору [2, с. 47]. Оскільки ШІ самостійно визначає розташування пікселів чи слів, користувач позбавлений реального творчого контролю над фінальним результатом.

Україна продемонструвала один із найпрогресивніших підходів у світі, закріпивши в новому Законі України «Про авторське право і суміжні права» концепцію права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерними програмами [4, с. 5]. Відповідно до статті 33-1 цього закону, створені ШІ об'єкти без безпосередньої творчої участі людини не визнаються об'єктами авторського права [5, с. 2]. Натомість виникає право *sui generis*, власниками майнових прав якого можуть виступати розробники

програми, їхні спадкоємці або правомірні ліцензіати - тобто користувачі, які згенерували об'єкт на підставі ліцензійних умов [4, с. 6]. Ці майнові права діють протягом 25 років з моменту створення об'єкта, якщо він є унікальним результатом роботи алгоритму [5, с. 3]. Тож за наявності комерційної підписки український користувач стає законним власником майнових прав, хоча й не вважається автором у класичному розумінні.

Міжнародний досвід тривалий час базувався на Директиві ЄС 2019/790 про авторське право на Єдиному цифровому ринку, яка регулює використання наявних творів для навчання ШІ (Text and Data Mining), дозволяючи копіювати матеріали, якщо правовласники не заборонили це через інструмент opt-out [7, с. 14]. Ситуація змінилася із прийняттям у 2024 році Європейського акту про штучний інтелект (EU AI Act) [8, с. 1]. Цей документ класифікує системи ШІ за рівнями ризику та зобов'язав розробників генеративних моделей публікувати детальні резюме про дані, залучені для навчання, поважати авторські права та чітко маркувати згенерований контент для запобігання дезінформації [8, с. 4]. Судова практика в ЄС наразі солідарна з тим, що автоматична генерація ШІ не захищається авторським правом, і лише у випадку суттєвого доопрацювання об'єкта людиною авторство виникає на внесені нею творчі елементи [9, с. 23].

Відсутність класичного авторського права на контент ШІ формує серйозні виклики: якщо згенеровані цифрові активи, наприклад 3D-моделі для віртуальних музеїв чи середовищ, переходять у суспільне надбання, а бізнес постає перед ризиками неконтрольованого копіювання з боку конкурентів [1, с. 115]. Отже, традиційна юридична доктрина змушена трансформуватися під тиском цифрової реальності. ШІ залишається інструментом, але результати його діяльності вже потребують регулювання. Запроваджений в Україні інститут права особливого роду є збалансованим компромісом, який захищає інвестиції користувачів і розробників, не нівелюючи цінність людської творчості. Подальший розвиток міждисциплінарних досліджень має зосередитися на гармонізації українського законодавства з нормами EU AI Act та розробці чітких критеріїв визначення межі між використанням алгоритмів та справжнім людським мистецтвом.

Список використаних джерел:

1. Авторське право або право особливого роду: правовий статус об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. Юридична Газета. 2023. № 14 (722). С. 112–117.
2. Авторські права на контент, створений штучним інтелектом: між правом, технологією та майбутнім людини. Протокол. 2023. № 4. С. 45–51.

3. Права на об'єкти, створені за допомогою штучного інтелектом. LIGA:ZAKON. 2023. № 8. С. 12–16.

4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 12.06.2026).

5. Стаття 33-1. Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерними програмами. Протокол. URL: https://protocol.ua/ua/pro_avtorske_pravo_i_sumigni_prava_statnya_33_1/ (дата звернення: 12.06.2026).

6. Штучний інтелект як суб'єкт чи інструмент? Визначення авторства та правовласності на об'єкти, створені ШІ. Юридична Практика. 2024. № 11 (1340). С. 88–93.

7. AI-generated content and copyright under Directive 2019/790/EU. PETERKA & PARTNERS Blog. 2023. Vol. 3. P. 14–18.

8. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). Official Journal of the European Union. 2024. L 2024/1689. P. 1–50.

9. Regulatory framework for AI. *European Commission Digital Strategy*. 2024. Vol. 2. P. 23–27.

Щербань Микола Миколайович

студент I курсу спеціальності D8 Право

факультету права, публічного управління і менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського

Науковий керівник: доктор філософії, старший викладач кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін Тимошенко Є. А.

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РИНОК ПРАЦІ ТА МАЙБУТНЄ ПРОФЕСІЙ

У сучасному світі штучний інтелект став одним із ключових чинників для змін на ринку праці. Його інтеграція у виробничі, управлінські та комунікаційні процеси впливає на структуру ринку, зміни в взаємодії між людиною та технологіями. Є актуальним дослідження цих процесів з огляду на швидке поширення штучного інтелекту.